

Roberto Bolaño*

ΣΕΝΣΙΝΙ

Ο τρόπος με τον οποίο αναπτύχθηκε η φιλία μου με τον Σενσίνι είναι, αναμφισβήτητα, περίεργος. Την εποχή εκείνη εγώ ήμουν είκοσι τόσο χρονών κι ήμουνα πιο φτωχός κι από ζητιάνο. Ζούσα στα περίχωρα της Χιρόνα, σε ένα ερειπωμένο σπίτι που μου είχαν αφήσει η αδερφή μου κι ο κουνιάδος μου όταν έφυγαν για το Μεξικό κι είχα μόλις χάσει τη δουλειά του νυχτοφύλακα σε ένα κάμπινγκ στη Βαρκελώνη, πράγμα το οποίο είχε συντελέσει πιο πολύ στη τάση μου να μην κοιμάμαι τις νύχτες. Δεν είχα σχεδόν κανένα φίλο και το μόνο που έκανα ήταν να γράφω και να κάνω μεγάλους περιπάτους που άρχιζαν στις εφτά το απόγευμα, αφού είχα ξυπνήσει, στιγμή όπου το σώμα μου δοκίμαζε κάτι παρόμοιο με το jet lag, ένα αίσθημα δηλαδή του να 'σαι και να μην είσαι, απόστασης απ' όσα με τριγύριζαν, και απροσδιόριστη αίσθηση ότι ήμουν εύθραυστος. Ζούσα με τα λεφτά που είχα εξοικονομήσει το καλοκαίρι και μόλο που δεν ξόδευα σχεδόν τίποτα οι οικονομίες μου εξανεμιζόνταν όσο περνούσε το φθινόπωρο. Ίσως ήταν αυτό που με ώθησε να συμμετάσχω στον Εθνικό Διαγωνισμό Λογοτεχνίας του Αλκού, για συγγραφείς στην ισπανική γλώσσα, αδιακρίτως εθνικότητας και τόπου διαμονής. Το βραβείο είχε τρεις κατηγορίες: ποίηση, διήγημα και δοκίμια. Σκέφτηκα στην αρχή να συμμετάσχω στην ποίηση αλλά να κατεβάσω στο λάκκο των λεόντων (ή των υαινών) ό,τι καλύτερο έκανα μου φάνηκε απρεπές. Μετά σκέφτηκα να συμμετάσχω στο δοκίμιο, αλλά όταν μου έστειλαν τον κανονισμό διαπίστωνα ότι έπρεπε να αναφέρεται στο Αλκού, τη γύρω του περιοχή, την ιστορία του, τους επιφανείς άντρες του και την μελλοντική του προβολή κι αυτό ήταν πάνω από τις δυνάμεις μου. Αποφάσισα, λοιπόν, να συμμετάσχω στη κατηγορία διηγήματος και έστειλα τρία αντίτυπα του καλύτερου που είχα (δεν είχα πολλά) και κάθισα να περιμένω.

Όταν δόθηκε το βραβείο δούλεβα σαν πλανόδιος πωλητής σε μια αγορά λαϊκών αντικειμένων όπου κανένας απολύτως δεν πουλούσε λαϊκά αντικείμενα. Κέρδισα τον τρίτο έπαινο και δέκα χιλιάδες πεσέτες τις οποίες η Δημαρχία του Αλκού μου πλήρωσε αμέσως. Λίγο αργότερα μου έστειλαν το βιβλίο, γεμάτο παροράματα, με το πρώτο βραβείο και τους έξι διακριθέντες. Φυσικά, το διήγημά μου ήταν καλύτερο από εκείνο που είχε κερδίσει το πρώτο βραβείο πράγμα που με έκανε να καταραστώ τους κριτές και να παρηγορηθώ

* Γεννήθηκε στη Χιλή το 1953 και πέθανε το 2003. Πεζογράφος και ποιητής. Μετά το στρατιωτικό πραξικόπημα του Πινοσέτι το 1973 έζησε πολλά χρόνια στο Μεξικό και κατόπιν στην Ισπανία όπου και πέθανε. Το μυθιστόρημά του *Los detectives salvajes*, Οι άγριοι ντετέκτιβ, 1999, κέρδισε το διεθνές βραβείο *Rómulo Gallegos*. Δημοσίευσε επίσης και άλλα μυθιστορήματα και συλλογές διηγημάτων. Στα ελληνικά έχει μεταφραστεί το βιβλίο του *Nocturno de Chile*, Μεταίχιμιο

με τη σκέψη ότι, τελοσπάντων, πάντα συμβαίνουν αυτά. Αυτό όμως που πραγματικά με παραξένεψε ήταν που βρήκα στο ίδιο βιβλίο τον Λουίς Αντόνιο Σενσίνι, τον Αργεντινό συγγραφέα, δεύτερος έπαινος με ένα διήγημα όπου ο αφηγητής πήγαινε σε ένα χωριό κι εκεί πέθαινε ο γιος του ή με ένα διήγημα όπου ο αφηγητής πήγαινε σε ένα χωριό γιατί στην πόλη του είχε πεθάνει ο γιος, ήταν λίγο μπερδεμένο, το μόνο σίγουρο ήταν ότι εκεί στο χωριό, σε ένα κάμπο επίπεδο και ερημωμένο, ο γιος του αφηγητή συνέχιζε να πεθαίνει, τελοσπάντων, το διήγημα ήταν κλειστοφοβικό, ακριβώς, στο ύφος του Σενσίνι, με τις απέραντες εκτάσεις του Σενσίνι που ξαφνικά μίκραιναν μέχρι να αποκτήσουν το μέγεθος ενός φέρετρου, και πολύ ανώτερο από το πρώτο βραβείο και επίσης τον πρώτο έπαινο κι ακόμα ανώτερο από τον τρίτο και τον τέταρτο, τον πέμπτο και τον έκτο έπαινο.

Δεν ξέρω τι με ώθησε να ζητήσω από τη Δημαρχία του Αλκού τη διεύθυνση του Σενσίνι. Είχα διαβάσει ένα μυθιστόρημά του και ορισμένα διηγήματα του σε κάποια λατινοαμερικάνικα περιοδικά. Το μυθιστόρημα ήταν από αυτά που δημιουργούν αναγνώστες. Λεγόταν Ugarte και πραγματευόταν ορισμένες περιόδους της ζωής του Χουάν ντε Ουγκάρτε, γραφειοκράτη στην Αντιβασιλεία του Ρίο δε λα Πλάτα στα τέλη του 18^{ου} αιώνα. Ορισμένοι κριτικοί, κυρίως Ισπανοί, το είχαν κρίνει στα γρήγορα λέγοντας ότι επρόκειτο για ένα είδος αποικιοκρατικού Κάφκα, αλλά λίγο-λίγο το μυθιστόρημα απέκτησε τους αναγνώστες του κι όταν βρήκα τον Σενσίνι στο βιβλίο με διηγήματα του Αλκού ο Ugarte είχε, σκορπισμένους σε διάφορες μεριές της Αμερικής και της Ισπανίας, κάποιους λίγους αλλά ένθερμους αναγνώστες σχεδόν όλους φίλους ή άσκοπους εχθρούς μεταξύ τους. Φυσικά, ο Σενσίνι, είχε κάνει κι άλλα βιβλία, που είχαν δημοσιευτεί στην Αργεντινή ή σε χρεοκοπημένα ισπανικά εκδοτικά, και ανήκε σε αυτή την ενδιαμέση γενιά συγγραφέων που είχαν γεννηθεί τη δεκαετία του '20, μετά τον Κορτάσαρ, Μπιού, Σάμπατο, Μούχικα Λάινες και εκ των οποίων ο πιο γνωστός εκπρόσωπος (τουλάχιστον εκείνη την εποχή, τουλάχιστον για μένα) ήταν ο Αρόλδο Κόντι, εξαφανισμένος σε ένα από τα ειδικά στρατόπεδα της δικτατορίας του Βιντέλα και των συν αυτώ. Από αυτή τη γενιά (αν και ίσως ο όρος γενιά να είναι υπερβολικός) λίγα απόμεναν, όχι όμως από έλλειψη λάμψης ή ταλέντου. Επίγονοι του Ρομπέρτο Άρλι, δημοσιογράφοι και καθηγητές και μεταφραστές κατά κάποιον τρόπο ανάγγειλαν αυτό που θα ερχόταν στη συνέχεια και το ανάγγειλαν με το θλιμμένο και σκεπτικιστικό τρόπο τους, ο οποίος στο τέλος τους εξαφάνισε όλους.

Εμένα μου άρεσαν. Σε μια μακρινή εποχή της ζωής μου, είχα διαβάσει τα θεατρικά έργα του Αμπελάρδο Καστίγιο, τα διηγήματα του Ροδόλφο Γουώλς (που όπως κι ο Κόντι δολοφονήθηκε από τη δικτατορία), τα διηγήματα του Ντανιέλ Μογιάνο, αποσπασματικές και τμηματικές αναγνώσεις που πρόσφεραν τα αργεντίνικα ή μεξικάνικα ή

κουβανικά περιοδικά, βιβλία που έβρισκες στα παλαιοβιβλιοπωλεία της Πόλης του Μεξικού, πειρατικές ανθολογίες της λογοτεχνίας του Μπουένος Άιρες, μάλλον η καλύτερη στα ισπανικά του αιώνα μας, λογοτεχνία της οποίας εκείνοι αποτελούσαν τμήμα και που δεν ήταν μάλιστα αυτή του Μπόρχες ή του Κορτάσαρ και την οποίαν δεν θα αργούσαν να ξεπεράσουν ο Μανουέλ Πουίγκ και ο Οσβάλντο Σοριάνο, αλλά που πρόσφερε στον αναγνώστη συμπαγή, έξυπνα κείμενα που δημιουργούσαν συνενοχή και χαρά. Ο αγαπημένος μου, περιττό να το πω, ήταν ο Σενσίνι, και το γεγονός κατά κάποιο τρόπο παράξενο και κατά κάποιο τρόπο τιμητικό να τον βρω σ' ένα επαρχιακό λογοτεχνικό διαγωνισμό με ώθησε να προσπαθήσω να πάρω επαφή μαζί του, να του στείλω χαιρετίσματα, να του πω πόσο τον αγαπούσα.

Έτσι λοιπόν, η Δημαρχία του Αλκού δεν άργησε να μου στείλει την διεύθυνσή του, ζούσε στη Μαδρίτη, κι ένα βράδυ μετά το φαγητό ή το κολατσιό του έγραψα ένα μεγάλο γράμμα όπου μιλούσα για τον Ugarte, για τα άλλα διηγήματα του που είχα διαβάσει στα περιοδικά, για μένα, για το σπίτι μου στα περίχωρα της Χιρόνα, για το λογοτεχνικό διαγωνισμό (γελοιοποιούσα τον νικητή) για τη χιλιανή και αργεντινική πολιτική κατάσταση (και οι δυο δικτατορίες κρατούσαν ακόμα γερά), για τα διηγήματα του Γουάλς (που ήταν ο άλλος που αγαπούσα μαζί με το Σενσίνι), για τη ζωή στην Ισπανία και για τη ζωή γενικά. Μόλο που δεν το περίμενα καθόλου, πήρα γράμμα του μόλις μια βδομάδα μετά. Αρχιζε ευχαριστώντας με για το δικό μου, έλεγε ότι βεβαίως η Δημαρχία του Αλκού του είχε στείλει κι αυτού το βιβλίο με τα βραβευμένα διηγήματα αλλά ότι αντίθετα από μένα αυτός δεν είχε βρει χρόνο (παρ' όλο που πιο πέρα όταν επέστρεφε έμμεσα σ' αυτό το θέμα έλεγε ότι δεν είχε βρει *αρκετή διάθεση*) να διαβάσει το πρώτο βραβείο και τους επαίνους, μόλο που τις τελευταίες μέρες είχε διαβάσει το δικό μου και του είχε φανεί αξιόλογο, «ένα διήγημα πρώτης τάξεως», έλεγε, διατηρώ το γράμμα, και ταυτοχρόνως με ωθούσε να συνεχίσω, όχι όμως, όπως κατάλαβα στην αρχή, να συνεχίσω με το γράψιμο αλλά να συνεχίσω με τους διαγωνισμούς, πράγμα το οποίο ο ίδιος με βεβαίωνε θα έκανε επίσης. Αμέσως παρακάτω με ρωτούσε για τους λογοτεχνικούς διαγωνισμούς που «φαίνονται στον ορίζοντα» παρακαλώντας με μόλις μάθαινα για κάποιον να του το έλεγα αμέσως. Απ' τη μεριά του, μου έστειλε τις προκηρύξεις από δυο διαγωνισμούς αφηγημάτων, έναν στη Πλασένσια και τον άλλον στην Έσικα, με 25.000 και 30.000 πεσέτες αντίστοιχα, τους κανονισμούς των οποίων όπως μπόρεσα να διαπιστώσω αργότερα ανέσυρε από εφημερίδες και περιοδικά της Μαδρίτης η ύπαρξη και μόνο των οποίων αποτελούσε έγκλημα ή θαύμα, εξαρτάται. Και στους δυο διαγωνισμούς προλάβαινα να συμμετάσχω και ο Σενσίνι τελείωνε το γράμμα του με ενθουσιώδη μάλλον τρόπο, λες και βρισκόμαστε και οι δυο στην αφετηρία μιας ατέλειωτης διαδρομής, σκληρής όμως και χωρίς λόγο ύπαρξης. «Κουράγιο και καλή δουλειά», έλεγε.

Θυμάμαι ότι σκέφτηκα: τι παράξενο γράμμα, θυμάμαι ότι ξαναδιάβασα ορισμένα κεφάλαια του Ugarte, και εμφανίστηκαν εκείνες τις μέρες στην πλατεία με τα σινεμά της Χιρόνα οι πλανόδιοι βιβλιοπώλες, που έστηναν τους πάγκους τους γύρω απ' την πλατεία και που πρόσφεραν προς πώληση κυρίως απούλητα στοκ, τις εκπτώσεις από τους εκδότες που είχαν χρεοκοπήσει πρόσφατα, βιβλία του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου, ερωτικά μυθιστορήματα και με καουμπόηδες, συλλογές από καρτ-ποστάλ. Σε έναν από τους πάγκους βρήκα ένα βιβλίο με διηγήματα του Σενσίνι και το αγόρασα. Ήταν σαν καινούργιο – στην κυριολεξία *ήταν* ολοκαινούργο, από κείνα που οι εκδότες πουλάνε με έκπτωση στους μόνους εμπόρους που διακινούν αυτό το υλικό, τους πλανόδιους, όταν πλέον κανένα βιβλιοπωλείο καμιά διακίνηση δεν θέλει να βάλει τα χέρια σ' αυτή τη φωτιά – και εκείνη η εβδομάδα υπήρξε μια εβδομάδα Σενσίνι με όλη την έννοια. Διάβαζα καμιά φορά για εκατοστή φορά το γράμμα του, άλλοτε φυλλομετρούσα τον Ugarte, και όταν ήθελα δράση, κάτι νέο, διάβαζα τα διηγήματά του. Τα τελευταία αυτά, μόλο που πραγματεύονταν ένα μεγάλο εύρος θεμάτων και καταστάσεων, αναπτύσσονταν γενικά στην ύπαιθρο, στην πάμπα, και ήταν αυτό που τουλάχιστον παλιότερα αποκαλούσαν ιστορίες καβαλάρηδων. Ιστορίες δηλαδή με ανθρώπους ένοπλους, άτυχους, μοναχικούς ή με μια παράξενη έννοια κοινωνικότητας. Όλα όσα στον Ugarte ήταν ψυχρότητα, ένα σταθερό χέρι νευροχειρουργού, στο βιβλίο με τα διηγήματα ήταν ζεστασιά, τοπία που απομακρύνονταν από τον αναγνώστη πολύ αργά (και που πότε-πότε απομακρύνονταν μαζί με τον αναγνώστη), παλικάρια στη δίνη της ζωής.

Στο διαγωνισμό της Πλασένσια δεν πρόλαβα να συμμετάσχω αλλά σε εκείνον της Έσικα, βεβαίως. Μόλις έστειλα τα αντίγραφα του διηγήματός μου (ψευδώνυμο: Αλούσιους Άκερ) με το ταχυδρομείο, κατάλαβα ότι αν απόμεινα περιμένοντας το αποτέλεσμα, τα πράγματα θα γινόντουσαν χειρότερα. Έτσι αποφάσισα να ψάξω να βρω άλλους διαγωνισμούς και παράλληλα να συμμορφωθώ με το αίτημα του Σενσίνι. Τις επόμενες μέρες, όταν κατέβαινα στη Χιρόνα τις αφιέρωσα να ξεφυλλίζω παλιές εφημερίδες ψάχνοντας: σε ορισμένες βρίσκονταν σε μια στήλη κοντά στα κοινωνικά, σε άλλες εμφανίζονταν μεταξύ των αστυνομικών και των σπορ, η πιο σοβαρή απ' αυτές τους τοποθετούσε στη μέση του δρόμου του μετεωρολογικού δελτίου και των νεκρολογιών, και καμιά, φυσικά, στις πολιτιστικές σελίδες. Ανακάλυψα ακόμα ένα περιοδικό της Generalitat της Καταλονίας όπου μεταξύ υποτροφιών, ανταλλαγών, αγγελιών εργασίας, μεταπτυχιακών μαθημάτων, έβαζε αγγελίες λογοτεχνικών διαγωνισμών, κυρίως με καταλανικά θέματα και σε καταλανική γλώσσα, όχι όμως όλοι. Σύντομα είχα τρεις μελλοντικούς διαγωνισμούς όπου και ο Σενσίνι κι εγώ μπορούσαμε να συμμετάσχουμε και του έγραψα ένα γράμμα.

Όπως πάντα, η απάντηση μου ήρθε αμέσως. Το γράμμα του Σενσίνι ήταν σύντομο. Απαντούσε σε ορισμένες ερωτήσεις μου, οι περισσότερες σχετικές με το βιβλίο διηγημάτων που μόλις είχα αγοράσει και έβαζε συνημμένες τις φωτοτυπίες των κανονισμών άλλων τριών διαγωνισμών διηγήματος, ένας εκ των οποίων υπό την αιγίδα των Κρατικών Σιδηροδρόμων, μεγάλο βραβείο και δέκα έπαινοι προς 50000 πεσέτες κατά κεφαλήν, έλεγε κατά λέξη όποιος δεν παρουσιάζεται δεν κερδίζει, η αναμονή δεν συμφέρει. Του απάντησα λέγοντάς του ότι δεν είχα τόσα διηγήματα για να καλύψω τους έξι επικείμενους διαγωνισμούς αλλά προσπάθησα κυρίως να διαπραγματευτώ άλλα ζητήματα, το γράμμα ξέφυγε από τις προθέσεις μου, του μίλησα για ταξίδια, χαμένους έρωτες, το Γουώλς, τον Κόντι, τον Φρανσίσκο Ουρόντο, τον ρώτησα για τον Χέλμαν τον οποίον σίγουρα γνώριζε, στο τέλος του διηγήθηκα όλη μου την ιστορία με διάφορα κεφάλαια, πάντοτε όταν μιλάω με Αργεντινούς μπλέκομαι στο ταγκό και στο λαβύρινθο. Αυτό συμβαίνει σε πολλούς Χιλιανούς.

Η απάντηση του Σενσίνι ήταν ακριβής και αναλυτική, τουλάχιστον αναφορικά με την παραγωγή και τους διαγωνισμούς. Σε ένα φύλλο χαρτί γραμμένο με μονό διάστημα και μπρος - πίσω παρουσίαζε ένα είδος γενικής στρατηγικής αναφορικά με τα λογοτεχνικά βραβεία στην επαρχία. Σας μιλώ από πείρα, έλεγε. Το γράμμα άρχισε εξυμνώντας τα (ποτέ δεν κατάλαβα αν στα σοβαρά ή στα αστεία), ως πηγή εσόδων που βοηθούσαν τα καθημερινά έξοδα. Μιλώντας για τους οργανισμούς που τους προκήρυσσαν, Δημαρχίες και ταμειυτήρια, έλεγε «οι καλοί αυτοί άνθρωποι που πιστεύουν στην λογοτεχνία», ή «αυτοί οι άδολοι και λίγο σπρωγμένοι αναγνώστες». Αντιθέτως όμως δεν είχε καμιά ψευδαισθηση γύρω από την πληροφόρηση των «καλών ανθρώπων», τους αναγνώστες δηλαδή που μάλλον (αν και όχι τόσο σίγουρα) θα κατανάλωναν εκείνα τα αόρατα βιβλία. Επέμενε να συμμετάσχω στο μεγαλύτερο δυνατό αριθμό διαγωνισμών, αν και πρότεινε σαν μέτρο προφύλαξης να αλλάζω τον τίτλο του διηγήματος αν π.χ. με ένα και μόνο επρόκειτο να συμμετάσχω σε τρεις διαγωνισμούς το αποτέλεσμα των οποίων θα συνέπιπτε χρονικά. Σαν παράδειγμα τούτου ανέφερε το διήγημά του *Το πρωινό*, διήγημα που εγώ δεν είχα διαβάσει, και το οποίο είχε στείλει σε διάφορους λογοτεχνικούς διαγωνισμούς περίπου σαν πείραμα, σαν το ινδικό χοιρίδιο που επρόκειτο να δοκιμάσει τα αποτελέσματα ενός άγνωστου εμβολίου. Στον πρώτο διαγωνισμό, με το πιο υψηλό βραβείο, *Το πρωινό* παρουσιάστηκε ως *Το πρωινό*, στον δεύτερο διαγωνισμό παρουσιάστηκε ως *Οι γκάουτσος*, στον τρίτο διαγωνισμό ο τίτλος του ήταν *Στην άλλη πάμπα* και στον τελευταίο λεγόταν *Χωρίς τύψεις*. Διακρίθηκε στον δεύτερο και στον τελευταίο και με τα χρήματα που απόκτησε από τα δύο βραβεία μπόρεσε να πληρώσει ενάμιση μήνα νοίκι, στην Μαδρίτη οι τιμές ήταν απλησίαστες. Φυσικά ακόμα κανένας δεν έμαθε ότι *Οι γκάουτσος* και *Χωρίς τύψεις* ήταν το ίδιο διήγημα με αλλαγμένο τίτλο, μόλο που

υπήρχε πάντοτε ο κίνδυνος να συμπέσει σε κάποιο διαγωνισμό με τον ίδιο κριτή, εξειδικευμένη απασχόληση που ασκούσαν στην Ισπανία κατά συρροή μια πλειάδα ελάσσονες συγγραφείς και ποιητές ή συγγραφείς βραβευμένοι σε προηγούμενες προκηρύξεις. Ο κόσμος της λογοτεχνίας είναι τρομερός, εκτός από γελοίος, έλεγε, και πρόσθετε ότι ούτε καν η επανειλημμένη εξέταση από τον ίδιο κριτή δεν αποτελούσε στην πράξη κίνδυνο, διότι αυτοί γενικά δεν διάβαζαν τα υποβληθέντα έργα ή τα διάβαζαν στα γρήγορα ή τα μισοδιάβαζαν. Και πηγαίνοντας πιο μακριά, έλεγε, ποιος ξέρει αν *Οι γκάουτσος* ή *Χωρίς τύψεις* δεν είναι δύο διαφορετικές διηγήσεις η ιδιαιτερότητα των οποίων εδρεύει ακριβώς στον τίτλο. Έμοιαζαν, και μάλιστα έμοιαζαν πολύ, αλλά ήταν διαφορετικές. Το γράμμα τελείωνε υπογραμμίζοντας ότι το ιδανικό θα ήταν να κάνουμε τίποτα άλλο, π.χ. να ζούμε και να γράφουμε στο Μπουένος Άιρες, γι αυτό λίγες ήταν οι αμφιβολίες του αλλά η πραγματικότητα ήταν αυτή που ήταν κι έπρεπε κανείς να κερδίσει τα καθημερινά του φασόλια (δεν ξέρω αν στην Αργεντινή λένε φασόλια τα porotos, στη Χιλή έτσι τα λέμε) και προς το παρόν αυτή ήταν η διέξοδος. Είναι σαν να κάναμε ένα ταξίδι σε όλη την ισπανική γεωγραφία, έλεγε. Θα κλείσω τα εξήντα, αλλά αισθάνομαι σαν να ήμουν 25, υπογράμμισε στο τέλος του γράμματος ή ίσως στο υστερόγραφο. Στην αρχή μου φάνηκε μια πολύ θλιβερή δήλωση όταν όμως την διάβασα για δεύτερη ή τρίτη φορά κατάλαβα ότι ήταν σαν να μου έλεγε: πόσο χρονών είσαι νεαρέ; Η απάντησή μου, το θυμάμαι καλά, ήταν άμεση. Του είπα ότι ήμουν 28 χρονών, τρία παραπάνω από εκείνον. Το πρωί εκείνο ήταν σαν να είχα ανακτήσει αν όχι την ευτυχία, τουλάχιστον την ζωτικότητα, μια ζωτικότητα που πολύ έμοιαζε με χιούμορ, ένα χιούμορ που πολύ έμοιαζε με τη μνήμη.

Δεν αφιερώθηκα όπως μου πρότεινε ο Σενσίνι στους διαγωνισμούς διηγήματος, μόλο που συμμετείχα στους τελευταίους που είχαμε ανακαλύψει μαζί. Δεν διακρίθηκα σε κανέναν, ο Σενσίνι ξανάκανε ντουμπλέ στο Δον Μπενίτο και στην Έσικα, με μια διήγηση που αρχικά είχε τίτλο *Τα σπαθιά* και που στην Έσικα την αποκάλεσε *Δύο σπαθιά* και στο Δον Μπενίτο *Η πιο βαθιά σπαθιά*. Και κέρδισε έναν έπαινο στο βραβείο των σιδηροδρόμων πράγμα που του απόφερε όχι μόνο χρήματα αλλά και ένα δωρεάν εισιτήριο για να ταξιδεύει για ένα χρόνο σε όλο το δίκτυο των ισπανικών σιδηροδρόμων.

Λίγο - λίγο έμαθα περισσότερα γι' αυτόν. Ζούσε σ' ένα διαμέρισμα στην Μαδρίτη με τη γυναίκα και τη μοναχοκόρη του, 17 ετών, που λεγόταν Μιράντα. Ένας άλλος γιος, από τον πρώτο του γάμο, περιδιάβαζε χαμένος κάπου στην Λατινική Αμερική ή τουλάχιστον αυτό ήθελε να πιστεύει. Λεγόταν Γκρεγκόριο, 35 ετών κι ήταν δημοσιογράφος. Καμιά φορά ο Σενσίνι μου διηγιόταν τα διαβήματά του σε ανθρωπιστικούς οργανισμούς ή συνδεδεμένους με ανθρωπιστικές υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για να ανακαλύψει το Γκρεγκόριο. Σ' αυτές τις περιπτώσεις τα γράμματα γινόντουσαν

βαρετά, μονότονα, λες και με την περιγραφή του γραφειοκρατικού λαβυρίνθου ο Σενσίνι εξόρκιζε τα ίδια του τα φαντάσματα. Σταμάτησα να ζω με το Γκρεγκόριο, μου είπε κάποτε, όταν το παιδί ήταν 5 χρονών. Δεν πρόσθετε τίποτα άλλο, εγώ όμως είδα το Γκρεγκόριο 5 χρονών και είδα τον Σενσίνι να γράφει στα γραφεία μιας εφημερίδας κι όλα ήταν χωρίς λύση. Αναρωτήθηκα ακόμα για το όνομα και δεν ξέρω γιατί κατέληξα στο συμπέρασμα ότι ήταν ένα είδος ασυνείδητης αναφοράς στο Γκρεγκόριο Σάμσα. Αυτό το τελευταίο φυσικά, δεν του το είπα ποτέ. Όταν μιλούσε αντιθέτως για τη Μιράντα, όλος ο Σενσίνι χαμογελούσε. Η Μιράντα ήταν νέα, είχε διάθεση να κατακτήσει όλο τον κόσμο, μια άπληστη περιέργεια, κι ακόμα έλεγε, ήταν όμορφη και καλός άνθρωπος. Μοιάζει με το Γκρεγκόριο έλεγε, μόνο που η Μιράντα είναι γυναίκα (φυσικά) και δεν χρειάστηκε να περάσει αυτά που πέρασε ο μεγάλος μου γιος.

Βαθμιαία τα γράμματα του Σενσίνι άρχισαν να τραβάνε σε μάκρος. Έμενε σε μια άχρωμη γειτονιά της Μαδρίτης σε ένα διαμέρισμα δύο δωματίων συν σαλονοτραπεζαρία, κουζίνα και μπάνιο. Το να ανακαλύψω ότι διέθετα εγώ περισσότερο χώρο από εκείνον μου φάνηκε παράξενο κι ύστερα άδικο. Ο Σενσίνι έγραφε στην τραπεζαρία, την νύχτα, «όταν η κυρά μου κι η κόρη έχουν πλέον κοιμηθεί» και κάπνιζε σαν φουγάρο. Τα έσοδά του προέρχονταν από κάτι απροσδιόριστες εκδοτικές εργασίες (νομίζω ότι διόρθωνε μεταφράσεις) κι από τα διηγήματα που έδιναν την μάχη σε διάφορες επαρχίες. Καμιά φορά του έστελναν καμιά επιταγή για κάποιο από τα πολυάριθμα δημοσιευμένα του βιβλία, η πλειοψηφία όμως των εκδοτών έκαναν ότι τον είχαν ξεχάσει ή είχαν χρεοκοπήσει. Το μόνο βιβλίο που έφερνε ακόμα χρήματα ήταν ο *Ugarte*, τα δικαιώματα του οποίοο είχε ένας εκδότης της Βαρκελώνης. Ζούσε, δεν άργησα να το καταλάβω, στην ένδεια, όχι σε μια απόλυτη ένδεια, αλλά της κατώτερης μέσης τάξης, του άτυχου και καθώς πρέπει μικροαστού. Η γυναίκα του (που έφερε το περίεργο όνομα Καρμέλα Ζάιντμαν) εργαζόταν κατά καιρούς σε εκδότες κι έδινε ιδιαίτερα μαθήματα αγγλικών, γαλλικών και εβραϊκών, μόνο που πάμπολλες φορές είχε υποχρεωθεί να κάνει δουλειά παραδουλεύτρας. Η κόρη του είχε μόνο τις σπουδές της και σε λίγο θα έμπαινε στο πανεπιστήμιο. Σ' ένα από τα γράμματά μου ρώτησα τον Σενσίνι αν και η Μιράντα θα αφιερωνόταν στην λογοτεχνία. Στην απάντησή του έλεγε: όχι, για όνομα του Θεού, το κορίτσι θα σπουδάσει ιατρική.

Ένα βράδυ του έγραψα ζητώντας του μια φωτογραφία της οικογένειάς του. Μόνον αφού είχα ρίξει το γράμμα στο ταχυδρομείο συνειδητοποίησα ότι αυτό που ήθελα ήταν να γνωρίσω τη Μιράντα. Μια βδομάδα αργότερα έφτασε μια φωτογραφία που είχαν βγάλει σίγουρα στο πάρκο του Ρετίρο όπου εμφανιζόταν ένας γέρος και μια μεσόκοπη γυναίκα δίπλα σε μια έφηβη με ίσια μαλλιά, ψηλή και αδύνατη, με πολύ μεγάλα στήθη. Ο γέρος χαμογελούσε ευτυχισμένος,

η μεσόκοπη γυναίκα κοιτούσε το πρόσωπο της κόρης της, σαν να της έλεγε κάτι και η Μιράντα αντίκριζε το φωτογράφο με μια σοβαρότητα που μου φάνηκε συγκινητική και ανησυχητική. Μαζί με τη φωτογραφία μ' έστειλε φωτοτυπία άλλης μιας. Σ' αυτήν εμφανιζόταν ένας τύπος λίγο πολύ της ηλικίας μου, με έντονα χαρακτηριστικά, πολύ λεπτά χείλη, προεξέχοντα ζυγωματικά, ευρύ μέτωπο, σίγουρα ένας ψηλός και γερός τύπος που κοιτούσε τη μηχανή (ήταν μια φωτογραφία σε στούντιο) με σιγουριά κι ίσως με κάποια ανυπομονησία. Ήταν ο Γκρεγκόριο Σενσίνι προτού να χαθεί, σε ηλικία 22 ετών, δηλαδή πολύ πιο νέος από όσο ήμουνα τότε εγώ, με ένα αέρα όμως ωριμότητας που τον έκανε να φαίνεται μεγαλύτερος.

Για πολύ καιρό η φωτογραφία και η φωτοτυπία βρίσκονταν πάνω στο γραφείο μου. Καμιά φορά καθόμουνα ώρες να τις παρατηρώ, άλλες φορές τις έπαιρνα στην κρεβατοκάμαρά και τις κοιτούσα μέχρι να αποκοιμηθώ. Στο γράμμα του ο Σενσίνι μου είχε ζητήσει να του στείλω κι εγώ μια δικιά μου φωτογραφία. Δεν είχα καμία πρόσφατη και αποφάσισα να βγάλω στο αυτόματο μηχάνημα του σταθμού, που εκείνα τα χρόνια ήταν το μοναδικό αυτόματο σε όλη τη Χιρόνα. Οι φωτογραφίες όμως που έβγαλα δεν μου άρεσαν. Έβρισκα τον εαυτό μου άσχημο, κοκαλιάρη, με απαίσιο κούρεμα. Έτσι λοιπόν όλο και ανέβαλα την αποστολή της φωτογραφίας μου και κάθε μέρα ξόδευα όλο και περισσότερα λεφτά στο μηχάνημα. Στο τέλος έπιασα μία στην τύχη, την έβαλα σ' ένα φάκελο μαζί με μια καρτ ποστάλ και του την έστειλα. Η απάντηση άργησε να έρθει. Στο αναμεταξύ θυμάμαι ότι έγραφα ένα μακροσκελές, απαίσιο ποίημα γεμάτο από φωνές και πρόσωπα που έμοιαζαν διαφορετικά αλλά που ήταν μόνο ένα, το πρόσωπο της Μιράντας Σενσίνι και που όταν επιτέλους μπόρεσα να το αναγνωρίσω, να το ονομάσω, να του πω Μιράντα, εγώ είμαι, αυτός που αλληλογραφεί με τον πατέρα σου, εκείνη γύριζε κι άρχιζε να τρέχει ψάχνοντας τον αδερφό της, τον Γκρεγκόριο Σάμσα, ψάχνοντας τα μάτια του Γκρεγκόριο Σάμσα που έλαμπαν στο βάθος ενός σκοτεινού διαδρόμου όπου περιδιάβαιναν αδιόρατα οι σκοτεινοί όγκοι της λατινοαμερικάνικης φρίκης.

Η απάντηση ήταν εκτενής και εγκάρδια. Έλεγε ότι η Καρμέλα κι ο ίδιος με βρήκαν πολύ συμπαθητικό, ακριβώς όπως με φαντάζονταν, λίγο αδύνατο ίσως, αλλά νόστιμο και ότι επίσης τους άρεσε η καρτ-ποστάλ με την μητρόπολη της Χιρόνα που ήλπιζαν να δουν αυτοπροσώπως σύντομα, μόλις κατάφερναν να ανασάνουν από ορισμένες οικονομικές και οικιακές πιεστικές ανάγκες. Το γράμμα άφηνε να εννοηθεί ότι όχι μόνο θα περνούσαν να με δουν αλλά και ότι θα έμεναν σπίτι μου. Παρεπιμπτόντως μου πρόσφεραν το δικό τους, όποτε ήθελα να πάω στη Μαδρίτη. Φτωχό το σπίτι αλλά ούτε και καθαρό, έλεγε ο Σενσίνι μιμούμενος ένα περίφημο γκάουτσο από γελοιογραφίες που ήταν πολύ διάσημες στις χώρες του Νότου στις

αρχές της δεκαετίας του '70. Για τα λογοτεχνικά του επιτεύγματα δεν έλεγε τίποτα. Ούτε για τους διαγωνισμούς μιλούσε.

Στην αρχή σκέφτηκα να στείλω στη Μιράντα το ποίημά μου, μετά όμως από πολλές αμφιβολίες και αναβολές αποφάσισα να μη το κάνω. Μου 'χει στρίψει, σκέφτηκα, αν το στείλω αυτό στη Μιράντα τέρμα τα γράμματα του Σενσίνι και θα 'χει όλο το δίκιο του κόσμου. Έτσι λοιπόν δεν της το έστειλα. Για ένα διάστημα αφιερώθηκα στο να του βρίσκω προκηρύξεις διαγωνισμών. Σε ένα γράμμα ο Σενσίνι μου έλεγε ότι φοβόταν ότι το θέμα του τελείωνε. Ερμήνευσα εσφαλμένα τα λόγια του με την έννοια ότι δεν είχε πλέον αρκετούς λογοτεχνικούς διαγωνισμούς να στείλει τα διηγήματά του.

Επέμεινα να με επισκεφτούν στη Χιρόνα. Τους είπα ότι η Καρμέλα και ο ίδιος μπορούσαν να μείνουν στο σπίτι μου, και μάλιστα για λίγες μέρες υποχρέωσα τον εαυτό μου να καθαρίσω, σκουπίσω, τρίψω και να ξεσκονίσω τα δωμάτια όντας σίγουρος (χωρίς καμία βάση) ότι οι ίδιοι και η Μιράντα όπου να 'ναι κατέφταναν. Ανέφερα το επιχείρημα με ότι το δωρεάν εισιτήριο των σιδηροδρόμων στην πραγματικότητα θα έπρεπε να αγοράσουν δύο μόνο εισιτήρια, ένα για τη Καρμέλα και ένα για τη Μιράντα και ότι η Καταλονία είχε υπέροχα πράγματα να προσφέρει στον ταξιδιώτη. Μίλησα για τη Βαρκελώνη, το Ολότ, την Κόστα Μπράβα και τις ευτυχισμένες μέρες που χωρίς αμφιβολία θα περνάγαμε μαζί. Σε ένα εκτενές γράμμα για απάντηση, όπου με ευχαριστούσε για την πρόσκλησή μου, ο Σενσίνι με πληροφορούσε ότι προς το παρόν δεν μπορούσαν να κουνήσουν από τη Μαδρίτη. Το γράμμα, για πρώτη φορά, ήταν συγκεχυμένο, μόνο που στη μέση περίπου άρχιζε να μιλάει για τα βραβεία (νομίζω ότι είχε κερδίσει άλλο ένα) και μου έδινε κουράγιο να μην τα εγκαταλείψω και να συνεχίσω να συμμετέχω. Σ' αυτό το τμήμα του γράμματος μιλούσε επίσης για το επάγγελμα του συγγραφέα, για την τέχνη μας και η εντύπωσή μου ήταν ότι τα λόγια που έγραφε αποτείνονταν εν μέρει προς εμένα και εν μέρει αποτελούσαν μια υπόμνηση προς τον εαυτό του. Τα υπόλοιπα, όπως το ξαναείπα, ήταν συγκεχυμένα. Αφού το διάβασα, απόμεινα με την εντύπωση ότι κάποιος από την οικογένειά του ήταν άρρωστος.

Δυο ή τρεις μήνες μετά έλαβα την είδηση ότι είχαν μάλλον βρει το πτώμα του Γκρεγκόριο σε ένα κρυφό νεκροταφείο. Στο γράμμα του ο Σενσίνι ήταν λιτός σε εκφράσεις πόνου, μου έλεγε μόνο ότι την τάδε μέρα, τάδε ώρα, μια ομάδα ιατροδικαστές, μέλη οργανώσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων είχαν ανακαλύψει έναν ομαδικό τάφο με πάνω από 50 πτώματα νέων κλπ. Για πρώτη φορά δεν είχα διάθεση να του γράψω. Θα μπορούσα να του τηλεφωνήσω, νομίζω όμως ότι ποτέ δεν είχε τηλέφωνο και αν είχε δεν ήξερα τον αριθμό του. Η απάντησή μου ήταν λακωνική. Του είπα ότι λυπόμουν και ανέφερα την

πιθανότητα ότι ίσως το πτώμα του Γκρεγκόριο δεν ήταν το πτώμα του Γκρεγκόριο.

Μετά έφτασε το καλοκαίρι και άρχισα να δουλεύω σε ένα ξενοδοχείο στην παραλία. Εκείνο το καλοκαίρι στην Μαδρίτη ήταν γεμάτο διαλέξεις, μαθήματα, πολιτιστικές δραστηριότητες παντός είδους, σε καμιά όμως από αυτές δεν συμμετείχε ο Σενσίνι κι αν πήρε μέρος σε κάποια, η εφημερίδα που διάβαζα εγώ δεν τον ανέφερε.

Τέλος Αυγούστου του έστειλα μια κάρτα. Του έλεγα ότι υπήρχε η πιθανότητα όταν τελείωνε η σαιζόν να του κάνω μια επίσκεψη. Τίποτα άλλο. Όταν γύρισα στη Χιρόνα στα μέσα Σεπτεμβρίου, ανάμεσα στα λίγα γράμματα που είχαν μαζευτεί κάτω από την πόρτα βρήκα ένα γράμμα του Σενσίνι με ημερομηνία 7 Αυγούστου. Ήταν ένα αποχαιρετιστήριο γράμμα. Έλεγε ότι επέστρεφε στην Αργεντινή και ότι με τη δημοκρατία κανένας δεν επρόκειτο να του κάνει τίποτα, και επομένως δεν χρειαζόταν να παραμείνει περισσότερο χρόνο στο εξωτερικό. Εκτός αυτού, αν ήθελε να μάθει επακριβώς την τελική κατάληξη του Γκρεγκόριο το μόνο που του έμενε ήταν να επιστρέψει. Φυσικά η Καρμέλα θα έρθει μαζί μου, έλεγε, η Μιράντα όμως θα μείνει. Του έγραψα αμέσως στη μόνη διεύθυνση που είχα αλλά δεν πήρα απάντηση.

Λίγο – λίγο συνήθισα με την ιδέα ότι ο Σενσίνι είχε επιστρέψει οριστικά στην Αργεντινή και ότι αν δεν μου έγραφε από εκεί μπορούσα να θεωρήσω λήξασα την δι' αλληλογραφίας σχέση μας. Για πολύ καιρό περίμενα γράμμα του ή τουλάχιστον αυτό νομίζω τώρα που το θυμάμαι. Φυσικά, το γράμμα του Σενσίνι δεν έφτασε ποτέ. Για παρηγοριά σκεφτόμουν ότι η ζωή στο Μπουένος Άιρες θα πρέπει να ήταν εξοντωτική, χωρίς καιρό για τίποτα, μόνο για μια ανάσα. Του ξαναέγραψα στη διεύθυνση της Μαδρίτης που είχα, με την ελπίδα να φτάσει το γράμμα μου στη Μιράντα, μετά όμως από ένα μήνα το ταχυδρομείο μου το επέστρεψε λόγω απουσίας του παραλήπτη. Έτσι λοιπόν τα παράτησα και άφησα τις μέρες να κυλάνε ξεχνώντας σιγά - σιγά το Σενσίνι, μόνο που όταν πήγαινα στη Βαρκελώνη, αραιά και πού, κωνόμωνα απογεύματα ολόκληρα σε παλαιοβιβλιοπωλεία και έψαχνα τα βιβλία των οποίων γνώριζα τους τίτλους και που δεν επρόκειτο ποτέ να διαβάσω. Αλλά το μόνο που βρήκα στα βιβλιοπωλεία ήταν παλιά αντίτυπα του Ugarte και το βιβλίο του με διηγήματα που είχε βγει στη Βαρκελώνη και του οποίου ο εκδότης είχε χρεοκοπήσει, σα να 'ταν ένα μήνυμα για το Σενσίνι, που απευθυνόταν και σε μένα.

Ένα – δυο χρόνια αργότερα έμαθα ότι είχε πεθάνει. Δεν θυμάμαι σε ποια εφημερίδα διάβασα την είδηση. Μπορεί και να μην τη διάβασα πουθενά, ίσως να μου το είπαν, αλλά δεν θυμάμαι να

μίλησα εκείνη την εποχή με ανθρώπους που το γνώριζαν, άρα κάπου πρέπει να διάβασα την είδηση του θανάτου του. Ήταν λακωνική: ο Αργεντινός συγγραφέας Λουίς Αντόνιο Σενσίνι, εξόριστος για διάστημα ετών στην Ισπανία, πέθανε στο Μπουένος Άιρες. Νομίζω ότι ακόμα, προς το τέλος, ανέφεραν και τον Ugarte. Δεν ξέρω γιατί η είδηση δεν με εντυπωσίασε. Δεν ξέρω γιατί το ότι ο Σενσίνι γύρισε να πεθάνει στο Μπουένος Άιρες μου φάνηκε λογικό.

Μετά από καιρό, όταν η φωτογραφία του Σενσίνι, της Καρμέλας και της Μιράντας και η φωτοτυπία της φωτογραφίας του Γκρεγκόριο βρισκόνταν μαζί με τα υπόλοιπα αναμνηστικά μου σε ένα χαρτόκουτο που, για κάποιο λόγο που προτιμώ να μη ψάξω, δεν έχω κάψει ακόμα, χτύπησε η πόρτα του σπιτιού μου. Θα 'πρεπε να 'ταν δώδεκα τα μεσάνυχτα εγώ όμως ήμουν ζύπνιος. Ο κρότος πάντως με λαχτάρησε. Κανένας από τους λίγους γνωστούς που είχα στη Χιρόνα δεν θα ερχόταν σπίτι μου εκτός εάν κάτι παράξενο συνέβαινε. Όταν άνοιξα, είδα μια γυναίκα με μακριά μαλλιά ντυμένη με ένα μεγάλο μαύρο παλτό. Ήταν η Μιράντα Σενσίνι, και βέβαια τα χρόνια που είχαν διαβεί από τότε που ο πατέρας της μου έστειλε τη φωτογραφία, δεν είχαν περάσει χωρίς ίχνη. Μαζί της βρισκόταν και ένας ξανθός, ψηλός τύπος, με μακριά μαλλιά και γαμψή μύτη. Είμαι η Μιράντα Σενσίνι, μου είπε με ένα χαμόγελο. Το κατάλαβα, είπα εγώ και τους προσκάλεσα να μπουν. Πήγαιναν ταξίδι στην Ιταλία και έπειτα σκέφτονταν να διασχίσουν την Αδριατική προς την Ελλάδα. Δεν είχαν πολλά λεφτά και ταξίδευαν με ωτοστόπ. Τη νύχτα εκείνη κοιμήθηκαν σπίτι μου. Τους ετοίμασα κάτι να φάνε. Ο τύπος λεγόταν Σεμπασιάν Κοέν γεννημένος κι αυτός στην Αργεντινή, αλλά ζούσε στη Μαδρίτη από μικρός. Με βοήθησε να ετοιμάσω το φαγητό ενόσω η Μιράντα επιθεωρούσε το σπίτι. Την ξέρεις εδώ και καιρό;, με ρώτησε. Μέχρι πριν λίγο την είχα δει μόνο σε φωτογραφία, του απάντησα.

Μετά το δείπνο τους ετοίμασα ένα δωμάτιο και τους είπα ότι μπορούσαν να κοιμηθούν όποτε ήθελαν. Σκέφτηκα και ο ίδιος να μπω στο δωμάτιο μου και να κοιμηθώ, μου φάνηκε όμως ότι δεν θα μου κόλλαγε ύπνος, μάλλον καθόλου, έτσι που όταν υπέθεσα ότι θα είχαν κοιμηθεί κατέβηκα στο ισόγειο και άνοιξα την τηλεόραση, πολύ χαμηλά και άρχισα να σκέφτομαι το Σενσίνι.

Λίγο αργότερα άκουσα βήματα στη σκάλα. Ήταν η Μιράντα. Ούτε και εκείνης της κόλλαγε ύπνος. Έκατσε δίπλα μου και μου ζήτησε τσιγάρο. Στην αρχή μιλήσαμε για το ταξίδι της, τη Χιρόνα (είχαν περάσει όλη τη μέρα στη πόλη, δεν την ρώτησα γιατί έφτασαν τόσο αργά σπίτι μου), και για τις πόλεις που σκέφτονταν να επισκεφτούν στην Ιταλία. Μετά μιλήσαμε για τον πατέρα της και τον αδερφό της. Σύμφωνα με τη Μιράντα, ο Σενσίνι ποτέ δεν ξεπέρασε το θάνατο του Γκρεγκόριο. Γύρισε πίσω να ψάξει να τον βρει, παρ' όλο που όλοι ξέραμε ότι ήταν νεκρός. Και η Καρμέλα;, ρώτησα. Όλοι, είπε

η Μιράντα, εκτός από εκείνον. Τη ρώτησα πώς τα πέρασε στην Αργεντινή. Όπως εδώ, είπε η Μιράντα, όπως και στη Μαδρίτη, όπως παντού. Ναι αλλά στην Αργεντινή τον αγαπούσαν, είπα εγώ. Όπως εδώ, είπε η Μιράντα. Έβγαλα μια μπουκάλα κονιάκ από τη κουζίνα και της πρόσφερα ένα ποτήρι. Μα εσύ κλαις, είπε η Μιράντα. Όταν την κοίταξα τράβηξε το βλέμμα της. Έγραφες;, είπε. Όχι, έβλεπα τηλεόραση. Θέλω να πω όταν φτάσαμε ο Σεμπαστιάν κι εγώ, έγραφες; Ναι, είπα. Διηγήματα; Όχι, ποιήματα. Α, είπε η Μιράντα. Μείναμε αρκετή ώρα να πίνουμε σιωπηλά βλέποντας τις ασπρόμαυρες εικόνες της τηλεόρασης. Για πες μου κάτι, της είπα. Γιατί έβγαλε ο πατέρας σου το Γκρεγκόριο, Γκρεγκόριο; Για τον Κάφκα, φυσικά, είπε η Μιράντα. Απ' το Γκρεγκόριο Σάμσα; Φυσικά, είπε η Μιράντα. Μάλιστα, το φαντάστηκα, είπα εγώ. Ύστερα η Μιράντα μου διηγήθηκε μέσες – άκρες τους τελευταίους μήνες του Σενσίνι στο Μπουένος Άιρες.

Είχε φύγει από τη Μαδρίτη άρρωστος και παρά τη γνώμη πολλών Αργεντινών γιατρών που τον κούραραν δωρεάν και που μάλιστα είχαν καταφέρει να τον βάλουν κάνα δυο φορές σε νοσοκομεία της Κοινωνικής Πρόνοιας. Η επιστροφή στο Μπουένος Άιρες υπήρξε επίπονη και ευτυχισμένη. Από τη πρώτη βδομάδα κιάλας βάλθηκε να τρέχει μήπως βρει που βρισκόταν ο Γκρεγκόριο. Θέλησε να ξαναγυρίσει στο Πανεπιστήμιο αλλά η γραφειοκρατία, οι ζήλιες και οι μνησικακίες διαφόρων του εμπόδισαν την είσοδο και αναγκάστηκε να συμβιβαστεί με το να κάνει μεταφράσεις σε κάποιους εκδότες. Η Καρμέλα αντιθέτως βρήκε δουλειά σαν καθηγήτρια και τον υπόλοιπο χρόνο έζησαν αποκλειστικά με τον μισθό της. Κάθε βδομάδα ο Σενσίνι έγραφε στη Μιράντα. Κατ' αυτήν, ο πατέρας της είχε καταλάβει ότι του απόμενε λίγη ζωή και μάλιστα πότε – πότε φαινόταν ανυπόμονος να χρησιμοποιήσει μια για πάντα τα τελευταία του αποθέματα και να αντιμετωπίσει το θάνατο. Σχετικά με το Γκρεγκόριο, καμιά οριστική είδηση δεν υπήρξε. Σύμφωνα με ορισμένους ιατροδικαστές, το σώμα του μπορεί να υπήρχε ανάμεσα στο σωρό από κόκαλα που έβγαλαν από κείνο το παράνομο νεκροταφείο, αλλά για πιο σίγουρα θα έπρεπε να γίνει ένα τεστ DNA, η κυβέρνηση 'όμως δεν είχε πόρους ή δεν είχε διάθεση να γίνουν οι αναλύσεις και έτσι κάθε μέρα που περνούσε η ανάλυση αυτή όλο και πήγαινε πίσω. Βάλθηκε επίσης να βρει ένα κορίτσι, μια πιθανή σύντροφο που ενδεχομένως είχε ο Γκόγιο στην παρανομία, ούτε όμως το κορίτσι εμφανίστηκε. Κατόπιν η υγεία του χειροτέρευσε και χρειάστηκε να τον πάνε στο νοσοκομείο. Δεν έγραφε πλέον καθόλου, είπε η Μιράντα. Για εκείνον ήταν πολύ σημαντικό να γράφει κάθε μέρα, έτσι κι αλλιώς. Ναι, της είπα, νομίζω ότι έτσι ήταν. Μετά τη ρώτησα αν πήρε μέρος στο Μπουένος Άιρες σε κανένα διαγωνισμό. Η Μιράντα με κοίταξε και χαμογέλασε. Βέβαια, εσύ ήσουν που έπαιρνε μέρος στο διαγωνισμό μαζί του, εσένα σε γνώρισε σε ένα διαγωνισμό. Σκέφτηκα ότι είχε τη διεύθυνσή μου για τον απλό λόγο ότι θα 'χε όλες

τις διευθύνσεις του πατέρα της, αλλά ότι μόνον εκείνη τη στιγμή μ' αναγνώρισε. Εγώ είμαι αυτός με τους διαγωνισμούς, είπα. Η Μιράντα ξαναέβαλε κονιάκ κι είπε ότι για ένα χρόνο ο πατέρας της μιλούσε συνέχεια για μένα. Πρόσεξα ότι με κοιτούσε διαφορετικά. Θα τον είχα ζαλίσει αρκετά, είπα. Μπα όχι, είπε αυτή, καθόλου δεν τον ζάλισες, τον ενθουσίαζαν τα γράμματα σου, μας τα διάβαζε πάντα στη μητέρα μου και σε μένα. Ελπίζω να ήταν διασκεδαστικά, είπα χωρίς πολύ εμπιστοσύνη. Ήταν πολύ διασκεδαστικά, είπε η Μιράντα, και μάλιστα η μητέρα μου σας έβγαλε κι ένα παρατσούκλι. Παρατσούκλι; σε ποιους; Στον πατέρα μου και σε σένα, σας αποκαλούσε οι πιστολόερος ή οι αλιείς αμοιβών, δεν θυμάμαι ακριβώς, κάτι τέτοιο, οι κυνηγοί κεφαλών. Φαντάζομαι για ποιο λόγο, είπα, μόνο που νομίζω ότι ο πραγματικός αλιεύς αμοιβών ήταν ο πατέρας σου, εγώ του έστελνα πότε – πότε καμιά πληροφορία. Ναι, αυτός ήταν επαγγελματίας, είπε η Μιράντα, σοβαρή ξαφνικά. Πόσα βραβεία κέρδισε;, την ρώτησα. Δεκαπέντε περίπου, είπε εκείνη με αφηρημένο ύφος. Και 'συ; Εγώ προς το παρόν μόνο ένα, είπα. Έναν έπαινο στο Αλκού, εκεί που γνώρισα τον πατέρα σου. Ήξερες ότι ο Μπόρχες του έγραψε κάποτε ένα γράμμα στη Μαδρίτη όπου επαινούσε ένα του διήγημα;, είπε εκείνη κοιτάζοντας το κονιάκ της. Όχι, δεν το ήξερα, είπα εγώ. Κι ο Κορτάσαρ επίσης έγραψε γι' αυτόν κι ακόμα ο Μούχικα Λάινες. Και τούτο γιατί ήταν ένας πολύ καλός συγγραφέας, είπα εγώ. Να πάρει, είπε η Μιράντα και σηκώθηκε και βγήκε στην αυλή σαν να της είχα πει κάτι που την είχε προσβάλλει. Άφησα να περάσουν λίγα δευτερόλεπτα, άρπαξα τη μπουκάλα με το κονιάκ και την ακολούθησα. Η Μιράντα ακουμπούσε στο τοίχο κοιτάζοντας τα φώτα της Χιρόνα. Έχεις ωραία θέα από εδώ, μου είπε. Της γέμισα το ποτήρι, γέμισα και το δικό μου και απομείναμε αρκετή ώρα να βλέπουμε τη πόλη που φώτιζε το φεγγάρι. Ξαφνικά συνειδητοποίησα ότι βρισκόμαστε εν ειρήνη, ότι για κάποια μυστηριώδη αιτία είχαμε καταφέρει να ειρηνεύσουμε κι οι δυο μαζί κι ότι από κει και μετά τα πράγματα θα άρχιζαν αδιόρατα ν' αλλάζουν. Λες κι ο κόσμος στ' αλήθεια κινούνταν. Τη ρώτησα πόσο χρονών ήταν. Εικοσιδύο, είπε. Τότε εγώ πρέπει να είμαι πάνω από τριάντα, είπα ακόμα κι η φωνή μου ήχησε παράξενα.

Μετάφραση από τα Ισπανικά Γιώργος Ρούβαλης